

Energimyndighetens titel på projektet – svenska Hållbar välfärd för den nya generationens socialpolitik	
Energimyndighetens titel på projektet – engelska Sustainable welfare for a new generation of social policy	
Universitet/högskola/företag Lunds universitet	Avdelning/institution Socialhögskolan
Adress Box 117, 221 00, Lund, Sverige	
Namn på projektledare Max Koch	
Namn på ev övriga projektdeltagare Johanna Alkan Olsson, Jayeon Lee (f.d. Lindellee)	
Nyckelord: 5-7 st Hållbar välfärd, Medborgarforum, Policyforum, Ekosocialpolitik, Sufficiency, Postgrowth/Degrowth	

Förord

Projektet har finansierats av Energimyndigheten inom ramen för forskningsprogrammet Människa Energisystem och Samhälle (MESAM).

Först och främst tackar vi alla som deltagit i våra empiriska studier i form av medborgarforum under 2020 (totalt 84 personer), enkätundersökning under 2021 (cirka 1,000 respondenter) samt policyforum under 2022-2023 (cirka 150 personer).

Projektets referensgrupp bestående av Professor Ian Gough (London School of Economics), Professor Julia Steinberger (Sustainability Research Institute, University of Leeds), Associate Professor Tim Goedemé (Herman Deleeck Centre for Social Policy, University of Antwerp) and Associate Professor Mònica Guillén-Royo (Centre for Technology, Innovation and Culture, University of Oslo) har också bidragit med relevanta input för genomförande av studien samt spridning av resultaten.

Vi vill även tacka studentmedarbetare som arbetade inom projektet under året 2020, Viktor Johansson Bytyqi och Rebecca Berggren.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Summary	2
Inledning/Bakgrund	3
Genomförande	4
Resultat	6
Diskussion.....	8
Publikationslista.....	9
Referenser, källor	9
Bilagor	19

Sammanfattning

Vårt samhälle står inför dubbla utmaningar vad gäller att ställa om till mer hållbar energi- och resursförbrukning, och mer hållbara ekonomiska och sociala system, inklusive att minska växande ojämlikheter. För att nå Sveriges klimatmål samt Agenda 2030-målen måste resurs- och energiförbrukningen signifikant reduceras. Samtidigt finns det väldigt lite evidens för att denna reduktion kan lyckas i en kontext av ekonomisk tillväxt (Parrique et al 2019; Hickel & Kallis 2020; Haberl et al 2021).

Målet med projektet har varit att utveckla nya generationens socialpolitik inom en posttillväxtkontext som är både socialt och ekologiskt hållbar, med särskilt fokus på kombinationen av expertkunskap och medborgares praxiskunskap. Vi tog avstamp i begreppet hållbar välfärd samt teorier om behov, vilka betonar allmänmänskliga behov, samtidigt som kulturellt och socialt varierande behovstillfredställare i förhållande till kontext tas i beaktande. Genom att kombinera medborgarforum, enkätstudie och expertforum, har vi reflekterat över vårt nuvarande sätt att tillfredsställa våra behov och utvecklat en rad nya behovstillfredställare som kan möjliggöra en skälig nivå av välbefinnande samtidigt som planetens gränser respekteras och resurs- och energianvändning minskas. Projektet ledde till nya kunskaper om hur den svenska befolkningen resonerar kring hållbar behovstillfredställande inom planetära gränser. Projektet har även undersökt allmänhetens stöd för ekosociala policyåtgärder som föreslogs av medborgarforumen inom fyra områden: arbetsliv/inkomstdistribution, kost, mobilitet och boende.

Summary

Our society is faced with the double challenge of transitioning towards more sustainable energy and resource consumption, economic and social systems and of reducing growing inequalities. These deep transformations are unlikely to take place in a context of economic growth. The goal of this project is to develop a new generation of social policy in a postgrowth context that is both socially and ecologically sustainable, by placing particular weight on the combination of expert knowledge and the more experiential knowledge drawn from citizen

perspectives. We start from sustainable welfare and needs theories that stress the universal character of human needs, yet culturally and socially diverse needs satisfiers depending on contexts. By combining citizen forums, a survey study and expert or policy forums, we reflect on current ways of satisfying needs and develop a new set of needs satisfiers that enable decent standards of wellbeing within planetary boundaries and with smaller energy consumption. The project has led to suggestions for policy changes in four areas with potential of increased energy efficiency: work/income distribution, nutrition, mobility and housing.

Inledning/Bakgrund

I Sverige överstiger konsumtionsbaserad energi- och naturresursanvändning och koldioxidutsläpp per capita miljögränserna (O'Neill et al 2018). För att nå Sveriges klimatmål samt Agenda 2030-målen måste resurs- och energiförbrukningen signifikant reduceras. Samtidigt finns det väldigt lite evidens för att denna reduktion kan lyckas i en kontext präglad av ekonomisk tillväxt (Parrique et al 2019; Hickel & Kallis 2020; Haberl et al 2021).

Hur skulle vi kunna ta ett steg framåt mot anständiga standarder för välbefinnande inom planetens gränser, med mindre energi- och resursförbrukning och i en posttillväxtkontext? Jämförande forskning om hållbar välfärd och välbefinnande (Constanza et al 2016; Koch & Mont 2016; Lamb & Steinberger 2017; Gough 2017a; Raworth 2017; Emilsson 2022) har avgränsat det strukturella spelrummet för att leva ett gott liv inom planetära gränser. Inom dessa synsätt spelar teorier om mänskligt behov som eudemonisk förståelse av välbefinnande en central roll (Doyal & Gough 1991; Max-Neef 1991).

Alla individer, överallt i världen, har alltid vissa grundläggande behov. Dessa måste uppfyllas för att människor ska undvika lidande, kunna delta i samhället och kritiskt reflektera över de förhållanden de befinner sig i. Det finns ett ändligt antal universella, mätbara, oreducerbara och icke-ersättningsbara behov som omfattar alla dimensioner av mänskligt välbefinnande. Till skillnad från behovens egenskaper som är konstanta, varierar de medel som används för att tillfredsställa behoven kulturellt och socialt sett.

Max-Neefs metodik för Human Scale Development (HSD) introducerade termen "satisfier" för att belysa de kulturellt specifika sätten på vilka universella behov uppfylls i praktiken. Denna mångfald möjliggör identifiering och jämförelse av nuvarande och alternativa sätt att tillfredsställa behoven och har kommit att utgöra grunden i djupgående kvalitativ forskning, inklusive inom områdena hållbarhet och välbefinnande (Guillén-Royo 2016; Hirvilammi et al 2013; Lindellee et al 2021). HSD-metodiken bygger på övningar och moment som konsultationer, fokusgrupper, deliberativa forum och workshops (Simonsen & Robertson 2013). I projektet använde vi oss dessa moment för att utforska nuvarande behovstillfredsställare och för att identifiera alternativa och relativt höga nivåer av välbefinnande inom planetära gränser och således med mindre energianvändning. Momenten, som innebar ett kollektivt angreppssätt baserat på konsensus, gjorde

det möjligt att definiera "nödvändigheter" och särskilja dem från "lyx" (Gough 2017b).

I tidigare forskning om nuvarande och alternativa behovstillfredsställande har vissa centrala perspektiv såsom deltagande, deliberativa processer och nedifrånperspektiv lyst med sin frånvaro. Vi bestämde oss för att tillämpa – för första gången i ett svenskt sammanhang – vad Gough kallar den ”dubbla strategin” (Gough 2017a): en kombination och integrering av expertkunskap och medborgarnas praktiska och erfarenhetsmässiga kunskaper. Vi strävar därmed efter att skapa ett nytt sätt för lekmän, experter, företrädare för myndigheter och representanter från det civila samhället att arbeta tillsammans i demokratiska och deliberativa forum för att identifiera de varor och tjänster som är nödvändiga för hållbar och energieffektiv behovstillfredsställelse inom fyra avgörande områden som har identifierats i tidigare forskning om hållbar välfärd och välbefinnande (Dietz & O'Neill 2013; Davis et al 2014; Druckman & Jackson 2010; Di Giulio & Fuchs 2014; Büchs & Koch 2017; Concialdi 2018; Buch-Hansen & Koch 2019): arbetsliv/inkomstfördelning, kost, transport och boende.

Projektet Hållbar välfärd för den nya generationen socialpolitik, vilket finansierades av Energimyndigheten inom ramen för forskningsprogrammet Människa Energisystem och Samhälle (MESAM), under 2020-april 2023, är ett innovativt och tvärvetenskapligt försök att kombinera miljö- och socialpolitik. Projektet tog avstamp i begreppet hållbar välfärd, introducerat av projektledaren Prof Max Koch i samarbete med många andra forskare (Koch & Mont 2016). Dr Johanna Alkan Olsson (Centrum för miljö- och klimatforskning vid Lunds universitet) har en enastående erfarenhet av forskning om strukturer och myndigheter för att framkalla förändring för att främja hållbar utveckling i ett klimatförändringsperspektiv. Hon har också mycket erfarenhet av deltagande forskningsmetoder. Dr Jayeon Lee (tidigare Lindellee), som disputerade i november 2018, har gedigen forskningserfarenhet kring svensk socialpolitik och är skicklig på policyanalys och enkätstudier. Dr Kajsa Emilsson, expert i hållbar välfärd, arbetade i projektet i 2023. Projektgruppen samlar därmed kunskap och erfarenhet från sociologi (Koch), klimat- och hållbarhetsvetenskap (Alkan Olsson) och socialt arbete och socialpolitik (Lee och Emilsson).

Med tanke på att miljöpolitik ibland kan åtföljas av regressiva fördelningseffekter (Büchs et al 2011) och politiskt motstånd om inte sociala dimensioner tas i beaktande – vilket illustreras av det senaste upproret från Gula Västarna i Frankrike – är det avgörande att ta till sig erfarenhetsmässig kunskap av medborgare förankrade i deras vardag som utgångspunkt när de föreställer sig en ny generation av eko-social politik.

Genomförande

Projektets genomförande är grundat i en kombination av två utgångspunkter: För det första använde vi Max-Neefs behovsteori med tillhörande metod för att kartlägga hur vi idag tillgodoser mänskliga behov samt för att utforska alternativa

och mer hållbara sätt för att tillgodose dessa grundläggande behov (Human Scale Development HDS). Detta gjorde vi genom 11 medborgarforum. Genom att fokusera på politikområden såsom arbetsliv/inkomstfördelning, mat, transport och boende, utforskade vi alternativa och mer hållbara sätt att tillgodose våra grundläggande behov.

För det andra utgick projektet ifrån Ian Goughs ”dubbla strategi” som betonar att kollektivt identifiera de varor och tjänster som är nödvändiga för behovstillfredsställelse inom särskilda sociala och kulturella sammanhang samt miljömässiga gränser. Det som betonas här är just kombinationen av expertkunskap och praktiska kunskap hos medborgare, vilket vi åstadkommit genom att hålla policyforum (4 stycken) i det sista skedet av projektet.

Delstudierna i projektet använde olika metoder, inklusive litteraturstudier, medborgarforum, kvantitativ enkätstudie samt policyforum. Projektet har varit uppdelat i följande tre arbetspaket, i vilka alla projektmedlemmar har varit engagerade och genomfört arbetet tillsammans:

Arbetspaket 1: Medborgarforum om nuvarande och alternativa sätt för att tillgodose behov inom politikområden arbete/inkomstfördelning, mat, transport och boende. I denna del genomfördes 11 forum, med totalt 84 personer. Antalet deltagare varierade mellan 4 och 18 stycken. På grund av coronapandemin under 2020 ägde 7 forum rum via digitala mötesverktyg och 4 ägde rum fysiskt på plats. I 7 av de 11 forumen träffade vi redan etablerade grupper av människor som var engagerade i frivilligorganisationer som arbetar med sociala frågor eller med miljöfrågor. Resten av forumen utgick ifrån öppna rekryteringsprocesser där intresserade personer själv anmälde sig till. Varje forum varade ungefär 6 timmar inklusive pauser. På mötena var en av medverkande i projektteamet mötesledare. Två forskningsassistenter ansvarade för att skriva mötesanteckningar samt att fylla i behovsmatriserna (mer om detta i Resultat). Insamlade data bestod huvudsakligen av ifyllda matriser av olika ”behovstillfredsställare” samt ljudinspelningar av diskussionerna.

Arbetspaket 2: Utifrån litteraturstudien och förslag som togs fram i våra medborgarforum designade vi en enkätstudie med målet att kvantitativt undersöka allmänhetens stöd för åtgärdsförslag för hållbar välfärd. Enkäten innehöll olika åtgärdsförslag som skulle kunna främja mer hållbara sätt att tillfredsställa våra grundläggande mänskliga behov inom de fyra politikområdena projektet utgick i från: mat (14 förslag); boende (15 förslag); transport (16 förslag); arbete/inkomstfördelning (10 förslag). Ytterligare ett område tillkom, dvs. åtgärder som rymmer inom temat demokrati (10 förslag), vilket var ett framträdande tema i många av våra medborgarforum. Enkäten skickades ut till 3,000 slumpmässigt utvalda personer i hela riket och 951 respondenter svarade på den, vilket resulterade i en svarsfrekvens på 32 procent.

Arbetspaket 3: Som ett sista steg i projektet genomförde vi fyra stycken policyforum där vi bjöd in politiker, representanter från ideella organisationer,

tjänstemän som arbetar med hållbarhetsfrågor, samt deltagare i våra medborgarforum. Det första mötet under maj 2022 var riktat mot experter och forskare främst. Det andra mötet med temat boende ägde rum i samband med en stor stadsmässa i Helsingborg under juni 2022 och många kommuntjänstemän som arbetar med 'social housing' deltog i forumet. I samband med detta andra forum anordnade vi också ett panelsamtal på ämnet Medborgarengagemang för hållbar välfärd och ekosocialpolitik. Tredje och fjärde forum med temat arbetsliv/ojämlikhet samt mat ägde rum under januari 2023 i Lund. Totalt deltog cirka 150 personer i våra policyforum där vi presenterade våra resultat från medborgarforumen samt enkätstudien och förde en dialog kring hur de olika aktörer som var närvarande under forumen kunde arbeta vidare med omställningsfrågor utifrån vår forskning.

Resultat

Detta projekt har lett till nya perspektiv på hur vi kan tänka kring välmående och grundläggande behov i ett miljömässigt hållbart samhälle och i en posttillväxtkontext. Våra forskningsresultat belyser klyftorna mellan hur medborgarna reflekterar över tillfredsställelsen av sina behov och hur de upplever olika typer av hinder för behovstillfredsställelse i förhållande till politik, institutioner, normer, resurser etc. De åtgärdsförslag som har diskuterats i projektet är förankrade i individers verkliga livssituationer och vardag. Framför allt bidrar våra resultat till att konkretisera, från ett medborgarperspektiv, hur en ny generation av socialpolitik skulle kunna se ut som förhåller sig till ett 'ekologiskt tak' och som garanterar en 'social bas' (Koch 2022; Khan et al 2023).

Medborgarforumen visar att metoden som vi tillämpade (Max Neefs Human Scale Development) är mycket användbar för att utveckla och samla in policy-preferenser samt för att skapa bättre förståelse för olika personers behov eller en större grups gemensamma behov i ett framtida hållbart samhälle (Koch et al 2021).

Centrala områden som identifierats är:

- Behov av ett förändrat arbetsliv med mindre arbetsbelastning, kortare arbetstider och mindre specialisering, vilket i sin tur skulle kunna främja tillfredsställande av många grundläggande behov såsom närhet och kärlek, deltagande, stillhet och vila, etc.
- Tillgång till gröna men också icke-kommersiella områden och utrymmen både utomhus och inomhus för att främja tillfredsställande av behov såsom tillhörighet, deltagande, frihet, stillhet och vila, näring och hälsa, beskydd och stöd.
- Ojämlikhet, såväl i Sverige som globalt, som hindrar tillfredsställelse av mångas basbehov samtidigt som det finns överflöde och överkonsumtion.
- Vikten av ett civilsamhälle som tar en aktivare och starkare roll i utvecklandet av ett hållbart samhälle.

- Vikten av skola, utbildning, engagemang i ideella verksamheter för att stötta hållbar omställning.
- Metoden i sig skapar en gemensam plats för kollektiv reflektion och diskussion, vilket leder till att medverkande känner sig stärkta och engagerade.
- Fokuset på grundläggande mänskliga behov som är gemensamma för alla kan främja samsyn och förståelse bland deltagare.
- Behovsperspektiv belyser helhetssyn på mänskliga välbefinnande, jämfört med policydiskussioner som struktureras inom specifika policyområden.

Enkäten visar att det finns ett stort gap mellan de förslag på nödvändiga men långtgående samhällsförändringar som forskare och forumdeltagarna lyfte fram för att hantera klimat och miljökrisen och de policyförslag som får stöd hos ett statistiskt representativt urval av Sveriges befolkning (Lee et al 2023).

- Att sätta en övre gräns för behovstillfredsställelse och konsumtion är generellt mycket impopulära policyförslag: 50–70 % av alla respondenter ser denna typ av policy som något negativt (70,4% är emot att begränsa boendeytan per person; 59,7% är emot att begränsa flygande; 50,7% är emot maxinkomst).
- En stor del av respondenterna anser att en garantinivå för essentiella tjänster/ varor är något positivt: omkring 50% för vatten; 47–48% för elektricitet; 44–46% för internet; 53–55% för kollektivtrafik.
- Stödet för policyförslag som garanterar en miniminivå av behovstillfredsställelse är mycket mer populära än policyförslag som definierar ett slags tak och begränsningar i vår resurs- och energianvändning. Förslag till universella bastjänster (Universal Basic Services, UBS) är mycket mer populära än universell basinkomst (Universal Basic Income, UBI).
- Ett policyförslag, dvs att garantera en miniminivå på bostadsyta, sticker ut på så sätt att det är ett impopulärt förslag jämfört med övriga förslag.
- Synen på bastjänster och basvaror påverkas av demografiska faktorer. Individer som är positivt inställda till bastjänster och basvaror tenderar att vara kvinnor, individer födda utanför Sverige, individer med lägre inkomster, individer med högre utbildning, individer som är anställda inom privat sektor och individer som placerar sig till vänster på vänster/höger-skalan.
- De respondenter som stödjer policyförslag rörande basinkomst och maxinkomst stödjer också i högre grad policy förslag på området demokrati. Studien visar också att de personer som uttrycker stöd för social jämlikhet även anser att en starkare och delvis reformerad demokrati skulle behövas för att identifiera vägar till ett mer hållbart

välfärdssamhälle. Framtida forskning skulle kunna studera dessa grupper närmare som uttrycker såväl stöd som icke-stöd för dessa policyförslag.

Policyforumen visar att projektets framtagna resultat kan fördjupa debatten kring utvecklingen av ett hållbart samhälle samt var lösningar finns. Sammantaget finns det en stor efterfrågan från såväl forskargemenskap som från övriga samhället vad gäller diskussion om välfärds- och socialpolitik ur hållbarhetsperspektiv (se forskningskommunikation).

Diskussion

Detta projekt har utgått ifrån en relativt bred ansats för att utforska relationen mellan mänskligt välbefinnande och energisystem. Ett sätt att tänka framåt är att vara nytänkande för att förstå vad välbefinnande och välfärd betyder för oss och vilka grundläggande behov som är gemensamma för oss alla och hur de kan tillfredsställas inom planetens gränser. Vi har engagerat den svenska befolkningen i samskapandet av idéer för en ny typ av socialpolitik som är både socialt och ekologiskt hållbar. Syftet med projektet har varit att bidra till utvecklingen av nya sätt att diskutera socialpolitik och välfärdssamhället genom att kombinera expertkunskap inom det vetenskapliga forskningsfältet hållbar välfärd och ekosocialpolitik, å ena sidan, och medborgares erfarenhetsbaserade kunskaper, å andra sidan.

Utöver de centrala resultaten och åtgärdsförslag som beskrivs ovan har projektet lett till identifiering av vissa strukturella förändringar som behövs, inklusive en ny generation av socialpolitik (Koch et al 2023). För att klara klimatmålen borde till exempel det ekonomiska tillväxtparadigmet som styrande och övergripande policymål ifrågasättas. Vidare borde den kollektiva kraften av lokalsamhällen och demokrati på gräsrotsnivån utvecklas. Det är även nödvändigt att följa 'tillräcklighetsprincipen (sufficiency)' samt munkmodellen inklusive dess övre (dvs ekologiska) och inre (dvs sociala) gränser för ekonomi- och samhällsutveckling (Koch 2022).

Våra resultat, speciellt forumresultaten, kan tolkas som att fler tillfällen och sammankomster behövs där människor möts och reflekterar tillsammans med forskare över vad vi egentligen behöver för att klara oss på en begränsad planet. För att kunna svara för detta behov skulle projektteamet rekommendera att utveckla och lansera en folkbildningsinsats om hållbart behovstillfredsställande genom att kommunicera dels våra forskningsresultat och dels metoden som användes i medborgarforumen. Målet med folkbildningsinsatsen skulle vara att skapa en ännu större samhällsdialog kring hållbart behovstillfredsställande i Sverige. Slutligen rekommenderar vi ytterligare forskningsinsatser för en bättre förståelse varför begränsningar av nästan alla slag är så pass impopulära. Utan reglering av vad IPCC (2022) kallar för "polluter elite" kommer det att vara nästan omöjligt att klara Sveriges klimatmål.

Publikationslista

Peer-reviewed journal articles

Koch, M. (2020) The state in the transformation to a sustainable postgrowth economy. *Environmental Politics* 29(1): 115-133.

Abstract

The limits of the environmental state in the context of the provision of economic growth are addressed by applying materialist state theory, state-rescaling approaches and the degrowth/postgrowth literature. I compare state roles in a capitalist growth economy and in a postgrowth economy geared towards bio-physical parameters such as matter and energy throughput and the provision of 'sustainable welfare'. In both cases state roles are analysed in relation to the economy, welfare, and the environment, as well as state spatiality. Finally, I address the state in a transition from a growth economy to a sustainable postgrowth economy. I argue that materialist state and sustainable welfare theories are capable of informing state-led 'eco-social' policies that, if integrated in a comprehensive policy strategy, have the potential to overcome the growth imperative in the economy and policymaking and break the growth-related glass ceiling of the environmental state.

Open access: [Full article: The state in the transformation to a sustainable postgrowth economy \(tandfonline.com\)](https://www.tandfonline.com)

Koch, M. (2020) Structure, action and change: a Bourdieusian perspective on the preconditions for a degrowth transition. *Sustainability: Science, Practice and Policy* 16(1): 4-14.

Abstract

A deprioritization of economic growth in policy making in the rich countries will need to be part of a global effort to re-embed economy and society into planetary boundaries. However, societal support for a degrowth transition remains for the time being moderate, and it is not well understood as yet why this is the case. This article argues that Pierre Bourdieu's sociology can help theorize societal stability and transformational change as well as the preconditions for a degrowth transition. The point of departure is the structure/action debate in sociology highlighting Bourdieu's middle-ground position. Using his theory of practice, it moves on to analyze the predominating correspondence between structure, habitus, and action as well as the preconditions under which this correspondence may break and result in transformational change. Subsequently, his distinction of "doxa," "orthodoxy," and "heterodoxy" is applied to understand possible solutions to the multidimensional crisis of contemporary European societies. The last section addresses Bourdieu's take on the role that researchers and activists may play during such a transition. The article concludes that in order to facilitate degrowth, formulations of eco-social policy strategies should avoid overburdening people's experiences and immediate expectations of the future. Deliberative citizen forums can help co-develop and upscale such initiatives as well as broaden their social basis.

Open access: [Full article: Structure, action and change: a Bourdieusian perspective on the preconditions for a degrowth transition \(tandfonline.com\)](https://www.tandfonline.com)

Lindellee, J., Alkan Olsson, J. & Koch, M. (2021). Operationalizing sustainable welfare and co-developing eco-social policies by prioritizing Human Needs. *Global Social Policy* 21(2): 328-332.

Abstract

Contribution to a forum on "Global Eco-Social Policy: Contestation within an Emerging Policy Era?"

Open access: [Operationalizing sustainable welfare and co-developing eco-social policies by prioritizing human needs - Jayeon Lindellee, Johanna Alkan Olsson, Max Koch, 2021 \(sagepub.com\)](https://www.sagepub.com)

Koch, M., Lindellee, J. & Alkan Olsson, J. (2021). Beyond the growth imperative and neoliberal doxa: Expanding alternative societal spaces through deliberative citizen forums on needs satisfaction?. *Real-world Economics Review* 96: 168-183.

Abstract

Are there indications for the neoliberal hegemony in economy and society to come to an end? Are people already imagining a future within environmental limits and beyond the growth imperative? Theoretically, building upon Marx and Bourdieu, we reconstruct the ideological impact that capitalism, in general, and neoliberalism, in particular, has on the ways we think, feel and make sense of our environmental and social context. Empirically, we analyse qualitative data from eleven deliberative citizen forums on needs satisfaction that we carried out in 2020 in Sweden. Theoretical and empirical results point to a weakening of capitalist and, particularly, neoliberal ideology. In the forums, this became obvious in the discussions of critical issues such as space use, labour market-generated inequalities, societal norms regarding upward mobility and individual ideas about career and happiness. There is furthermore significant intersection between what researchers recommend in terms of “eco-social” policy measures to initiate transformational change and what citizens view as necessary in this respect. Since deliberative citizen forums can provide opportunities of critical reflection and imagining alternative ways of satisfying fundamental human needs in sustainable ways, they can play a valuable role in the more general effort of igniting “counterfire” (Bourdieu) to neoliberalism and developing postgrowth economies and societies.

Open access: [Koch-et-al96.pdf \(paecon.net\)](#)

Koch, M. & Buch-Hansen, H. (2021) In search of a political economy of the postgrowth era. *Globalizations* 18(7): 1219-1229.

Abstract

Against the backdrop of the ecological and climate emergencies and several other deep crises, advocates of degrowth call for democratic transitions towards societies that can thrive beyond economic growth within ecological boundaries while being socially equitable. In recent years, scholarship has emerged that brings together the emerging degrowth paradigm with insights from political economy. Yet much contemporary political economy continues to ignore the environment and, by implication, the ecological downsides of economic growth. The present contribution criticizes this state of affairs and highlights the promises of a synthesis of contemporary critical political economy and the growth-critical tradition in ecological economics. It hints at how concepts of one particular strand of critical political economy, namely regulation theory, may be of use in analyses of (trajectories to) the postgrowth era.

Open access: [Full article: In search of a political economy of the postgrowth era \(tandfonline.com\)](#)

Koch, M. (2022) Social policy without growth: Moving towards a sustainable welfare state. *Social Policy and Society* 21(3): 447-54.

Abstract

Growth-dependent welfare states contribute to climate emergency. The ecological economics, degrowth, and sustainable welfare literatures demonstrate that to re-embed Western production and consumption patterns in environmental limits, an encompassing social-ecological transformation would need to be initiated very soon. This article focuses on the potential roles of the welfare state and social policy in this transformation, applying the concepts of ‘sustainable welfare’ and ‘safe-operating space’. Based on two Swedish studies, it also provides an empirical analysis of the popularity of selected eco-social policies designed to steer the economy and society towards this space: maximum and basic incomes, taxes on wealth and meat, as well as working time reductions. In analogy to the historical role of the state in reconstituting the welfare-work nexus in the post-WWII era and its present engagement in the context of the Covid-19 crisis, it is argued that a more interventionist state is required to grapple with climate emergency.

Open access: [Social Policy Without Growth: Moving Towards Sustainable Welfare States | Social Policy and Society | Cambridge Core](#)

Koch, M. (2022) State-civil society relations in Gramsci, Poulantzas and Bourdieu: Strategic implications for the degrowth movement. *Ecological Economic* 193: 107275.

Abstract

Degrowth thought and strategies suffer from a tension between viewing the state as incapable of initiating transformational change and making a political appeal to it to do precisely this via targeted eco-social policies. While a small number of academic papers has theoretically addressed this tension, there is a lack in research on the strategic implications arising from conceptualizations of the state and state-civil society relations within degrowth/postgrowth approaches. Responding to the generally increased interest in strategic reasoning within the degrowth movement, the present paper examines the state theories of Antonio Gramsci, Nicos Poulantzas and Pierre Bourdieu under these auspices. It first compares and contrasts the three theories in respect to general characteristics of state-civil society relations. Subsequently, the paper addresses principles of domination, crisis and corresponding openings for oppositional movements. The discussion reflects on the main findings and identifies critical strategic implications.

Open access: [State-civil society relations in Gramsci, Poulantzas and Bourdieu: Strategic implications for the degrowth movement - ScienceDirect](#)

Lee, J., Koch, M. & Alkan-Olsson, J. (2023). Deliberating a Sustainable Welfare-Work Nexus, *Politische Vierteljahresschrift* (German Political Science Quarterly), 10.1007/s11615-023-00454-6.

Abstract

Very few countries have managed to decouple economic growth from resource use and greenhouse gas emissions in absolute terms and at rates to meet the climate targets of the Paris Agreement. To achieve this, technological solutions would need to be combined with sufficiency-oriented policies in a postgrowth context. This paper develops policy ideas for a sustainable welfare–work nexus via citizen engagement and examines the level of democratic support for such ideas. Theoretically, it employs “sustainable welfare” to understand welfare and wellbeing within planetary and social limits. The paper first sketches the welfare–work nexus as developed in the postwar circumstances in Western Europe, highlighting that this model was at no point in time ecologically generalizable to the rest of the world, and then briefly reviews the existing debate on sustainable welfare. The empirical analyses start with qualitative data from 11 deliberative forums on sustainable needs satisfaction, with emphasis on policies targeted at respecting the upper and lower boundaries of a “safe and just operating space” for economic and social development. The qualitative data are then triangulated with quantitative data from a representative survey, which was constructed based on the policy suggestions from the forums, hence allowing for an exploration of their popularity in the Swedish population as a whole. We find a considerable gap between the far-reaching policy measures that forum participants consider necessary and the measures that the general public in Sweden are prepared to support, especially when it comes to policies targeting maximum levels of needs satisfaction.

Open access: [Deliberating a Sustainable Welfare–Work Nexus | SpringerLink](#)

Hirvilammi, T., Häikiö, L., Johansson, H., Koch, M., & Perkiö, J. (2023). Social Policy in a Climate Emergency Context: Towards an Ecosocial Research Agenda. *Journal of Social Policy* 52 (1): 1-23.

Abstract

Social policy developed as a research field and academic discipline to ensure protection from social risks in the era of emerging capitalism and industrialization. While welfare states have successfully increased their citizens' wellbeing, they have also contributed to the ecological crisis, while the shared scientific understanding of exceeded planetary boundaries and worsening climate change scenarios has not (yet) reshaped mainstream social policy research. In this article, we suggest that the established traditions in social policy research can nevertheless provide a solid ground for responding to the climate emergency and facilitating the sustainable transformation of society and the economy. With a focus on four of the research fields that are central in social policy scholarship – risks, citizenship, welfare regimes, and wellbeing – we develop an ecosocial research agenda. By discussing the classic and climate-adjusted understandings of these fields, we

open future pathways for social policy research and invite scholars to engage with our proposed research agenda.

Open access: [Social Policy in a Climate Emergency Context: Towards an Ecosocial Research Agenda | Journal of Social Policy | Cambridge Core](#)

Koch, M., Büchs, M. & Lee, J. (2023). Towards a New Generation of Social Policy: Areas of Convergence between Sustainable Welfare and the IPCC. *Politiche Sociali/Social Policies* 1/2023: 27-42.

Abstract

The climate crisis calls for a new generation of social policy compatible with planetary limits and economic postgrowth circumstances. This article analyses how some of the pillars of such a new generation of social policy may be conceptualized by highlighting commonalities between the most recent IPCC report and the sustainable welfare literature. Methodologically triangulating content analysis of the IPCC report, literature review and qualitative data analysis from citizen forums, we argue that this convergence is particularly evident in four areas central to policymaking: the importance of human needs in eco-social policymaking; the identification of governance structures suitable for a social-ecological transformation; the requirement to co-develop policies via a deliberative, «bottom-up» element; and the need to decouple welfare provision from economic growth.

Open access: [Max Koch, Milena Buchs, Jayeon Lee, Towards a New Generation of Social Policy: Commonalities between Sustainable Welfare and the IPCC \(rivisteweb.it\)](#)

[Koch, M. & Hansen, A.R. \(2023\). Welfare within planetary limits: deep transformation requires holistic approaches, *Consumption and Society* \(published online ahead of print 2023\). Retrieved Jun 8, 2023, from <https://doi.org/10.1332/TIZB1819>](#)

Abstract

In January 2023, Anders Rhiger Hansen visited Lund University to talk to Max Koch about sustainable welfare, human needs, social inequality and a little bit about Bourdieu. The message from Max was clear: politicians need to drop the idea of green growth and instead define a safe and just operating space to determine what can be done within this space. His sociological approach combines Marxian and Bourdieusean traditions, and he recommends that the *Consumption and Society* community investigates consumption in combination with processes of production, for example by engaging with critical political economy approaches such as the French regulation school or the Frankfurt School. According to Koch, the survival of the planet requires holistic approaches that would transform society and its exchanges with nature, based on principles of degrowth and on a scale that we have not yet seen.

Keywords: [degrowth](#); [sustainable welfare](#); planetary boundaries

Open access: [Welfare within planetary limits: deep transformation requires holistic approaches in: *Consumption and Society* - Ahead of print \(bristoluniversitypressdigital.com\)](#)

Chapters in edited volumes

Koch, M. & Buch-Hansen, H. (2020) The IPE (International Political Economy) of Degrowth and Sustainable Welfare, pp. 375-390 in Vivares, E. (ed) *The Routledge Handbook to Global Political Economy*.

Link: [The Routledge Handbook to Global Political Economy: Conversations and](#)

Johansson, H. & Koch, M. (2020) Welfare states, social policies and the environment, pp. 486-495 in Ellison, N. & Haux, T. (eds) *Handbook on Society and Social Policy*.

Link: [Chapter 37: Welfare states, social policies and the environment in: Handbook on Society and Social Policy \(elgaronline.com\)](#).

Emilsson, K. and Koch, M. (2022) Sustainable Welfare: Urban Areas and Transformational Action, pp. 431-442 in Pellizzoni, L. et al. (eds) *Handbook of Critical Environmental Politics*. Cheltenham: Edward Elgar.

Link: [Handbook of Critical Environmental Politics \(e-elgar.com\)](#)

Büchs, M., Koch, M. & Lee, J. (forthcoming). Sustainable welfare: decoupling welfare from growth and prioritizing needs satisfaction for all. In: Eastwood, L. & Heron, K. (ed). *De Gruyter Handbook of Degrowth: Propositions and Prospects*. De Gruyter.

Vetenskapliga konferenser

Alkan Olsson, J., Lindellee, J. & Koch, M. ‘Deliberating sustainable needs satisfaction via Zoom: Co-creation of Eco-social Policies through Citizen Forums’, presented at the EU-SPRI conference “Science and innovation – an uneasy relationship? Rethinking the roles and relations of STI policies”. June 10, 2021 (on-line).

Max Koch, Johanna Alkan-Olsson & Jayeon Lindellee ‘Deliberating a Sustainable Welfare-Work Nexus’, Klimatsymposium 17 Maj 2022 Norrköping.

Lindellee, J., Koch, M. & Alkan Olsson, J. ‘What future for work in a socially and ecologically sustainable society? Unpacking the role of work in needs (dis-)satisfaction via citizen engagement’, presented at a special session chaired by Lindellee: *From an aspirational policy framework to a real agent of change? Critical questions in the science-policy nexus of sustainable welfare and eco-social policy*, at the 14th international conference of the European Society for Ecological Economics “*Will Achilles catch up with the tortoise? It’s high time for transformative action on sustainability*”, June 14-17, 2022, Pisa, Italy.

Lindellee, J. ‘Operationalizing sustainable welfare and co-developing eco-social policies via citizen engagement’, presentation at a Kick-off conference *Challenges of Sustainability Research* at the Kassel Institute for Sustainability Challenges of Sustainability Research, 15 September 2022, Kassel, Germany.

Lindellee, J. ‘Citizen engagement for sustainable welfare and eco-social policy in Sweden’, presentation at a Stream *Climate change and social policy*, at Social Policy Biennale 2022, German Institute for Interdisciplinary Social Policy Research (DIFIS), 7 October 2022, Bremen, Germany.

Forskningskommunikation Debattartikel Lindellee, J. & Koch, M. 'Grön omställning måste genomsyra hela finanspolitiken', debattartikel i tidningen Dagens Arena, 13 oktober 2020.

Max Koch keynote speaker at Webinar: What-states-can-do-for-sustainability-transformations? 17 februari 2021, Tampere: [PODCAST out now! "ORSI seminar 17.2.21 - What states can do for sustainability transformations?" | ORSI - Towards Eco-Welfare State \(ecowelfare.fi\)](#)

Max Koch inbjuden talare till panelsamtal om klimatet och valet på konferensen klimatesymposium, 18 maj 2022, Norrköping: [Klimatet och valet — Lund University](#)

Max Koch inbjuden talare på Grand Seminar: The "IPCC AR6: Mitigation of Climate Change, 20 April 2022, Lunds universitet: [Grand Seminar: The "IPCC AR6: Mitigation of Climate Change" — Lund University](#)

Jayeon Lee Inbjuden talare på en paneldebatt 'Justice and equality and the core message from Agenda 2030- Leave no one behind', 2 June 2022, Lund, Sweden.

Johanna Alkan Olsson & Max Koch Panelsamtal om meborgarforum för hållbar välfärd och ecosocialpolitik, 7 juni 2022, en del av Helsingborgs stadsmässa Our future City.

Max Koch Degrowth and Social Policy: Towards a Sustainable Welfare State. Blog post on his article "Social Policy without Growth: Moving toward sustainable welfare states": [Degrowth and Social Policy: Towards a Sustainable Welfare State – The Social Policy Blog](#).

Max Koch inbjuden talare på konferens "50 Years of Limits to Growth", Clermont-Ferrand, 1-2 december 2022.

Jayeon Lee & Max Koch Presentation och workshop 'Hållbar välfärd: hur garanterar vi grundläggande mänskliga behov inom planetära gränser?' Akademiträff, arrangerad av NÄTVERKET – Idéburen sektor Skåne. 25 maj 2023, Malmö.

Jayeon Lee Presentation på 'Människa och klimat 2023 – när energilandskapet ritas om', konferensen anordnad av Energimyndigheten 1 juni, 2023, Stockholm.

Kommande publikationer (under granskning eller bearbetning)

The role of work in eco-social transitions: Insights from deliberative citizen forums in Sweden

Abstract

To avoid catastrophic consequences of impending ecological crises our socio-economic systems need to be transformed in rapid and radical manners. Focusing on working life and Sweden as an example for countries of the Global North with

a social-democratic welfare tradition, we ask how social protection systems may be reorganized according to the concept of ‘sustainable welfare’, the satisfaction of basic human needs across space and over time. We combine a literature review with an analysis of qualitative data from deliberative citizen forums conducted in Sweden following Max-Neef’s Human Scale Development methodology. After taking stock of the existing literature that highlights the unsustainable character of current work regimes, we present our application of the methodology used in the citizen forums as well as the data. Our participants generally highlighted the importance of broadening the concept of work beyond ‘employment’ when reflecting on the role of work in addressing and satisfying multiple human needs within planetary limits. An introduction of a Universal Basic Income, a Participation Income, an expansion of Universal Basic Services, Working Time Reduction and a sabbatical year conditioned on civic participation/education were among the eco-social reform ideas that forum participants highlighted to liberate work from its current unsustainable and capitalist contexts and turning it from a negative into a positive need satisfier.

Beyond individualist and materialist conception of wellbeing: Insights from deliberative citizen forums in Sweden

Abstract

The neoliberal capitalistic economic system of the global north has been detrimental for the planet as a key driver for climate change and environmental degradation. The imperative of economic growth has increasingly been questioned by scholars as it depends on continuously increasing human consumption of goods and services. Yet, in the absence of impactful visions for alternative ways of living and consuming sustainably, economic growth still permeates the mainstream political discourses. In order to rally support for challenging the growth paradigm, policymakers and activists need to ensure that proposals towards an alternative future are not jeopardizing citizens' wellbeing, which today is largely understood as maximizing private consumption. In this paper we empirically analyse qualitative material from several deliberative forums organized in southern Sweden in 2020 (11 forums, 84 participants) to explore expressions of the imagined subjective wellbeing of alternative futures relating to consumption patterns, utilizing a framework of objective wellbeing centered around the concept of fundamental human needs.

The framework Human Scale Development developed by Max Neef and colleagues (1991) postulates eight fundamental needs that each and every one needs to fulfil in order to achieve objective wellbeing. These needs require satisfiers such as material goods, practices and policies. The deliberative forums explore how groups of citizens during discussions identify negative satisfiers hindering the fulfilment of needs today or doing so unsatisfactorily, then direct the participants to imagine alternative ways of fulfilling their needs sustainably in an alternative future. The analysis shows that many of the negative satisfiers today and desired satisfiers of an alternative future are related to the need of reducing material consumption and combating consumerist practices. The findings can be summarized in three key themes. First, forum participants discussed the irrationality of our current consumption and production practices where there is

enormous excess while at the same time we fail to fulfill the basic needs such as food and housing for many. Second, consumption was discussed especially in critical terms when it comes to fulfillment of our non-material needs such as proximity and love, understanding, participation, identity, and freedom. Third, forum participants expressed a desire to move past individualized understanding of pursuit of wellbeing through private consumption and instead to strive for more collective solutions and practices, with anticipated synergetic impact on both individual and planetary wellbeing. Drawing on these empirical insights the study contributes to a more holistic reconceptualization of welfare beyond individualistic and materialistic conception of wellbeing.

Deliberating sustainable needs satisfaction via Zoom: Co-creation of Eco-social Policies through Citizen Forums

Abstract

This paper is about a participatory research method involving citizens and researchers in co-creating ecologically sustainable social policy ideas. The rationale for citizen participation in creation of eco-social policy includes not only instrumental reasons such as input legitimacy. Departing from a needs-based perspective, where we think of social and economic organisation of our society focused on sufficient needs satisfaction for all within the planetary boundaries, participatory processes involving public deliberation on what our fundamental needs are and how they should be met in ecologically sustainable and equitable ways are crucial (Gough 2020). The study is based on 11 citizen forums (majority of them in digital form) for sustainable welfare conducted during 2020 in Sweden, where areas such as food, mobility, housing and work were discussed in relation to satisfaction of our nine fundamental needs, proposed by an economist Manfred Max-Neef (1991). It focuses on two questions of methodological character: 1. What possibilities for policy engagement do the needs-based theory and Max-Neef's needs-matrix open for the topic of sustainable welfare? 2. What are the specific advantages and challenges of participatory policy engagement such as citizen forums in digital format? The paper concludes that there are many benefits related to the use of the framework and to expand its use beyond research there is a need to simplify the method to a shorter handbook.

Sustainable planning – deliberative exploration of how to live more sustainable with a focus on housing and access to green space

Abstract

Degrowth is a prominent transformative change aimed at a just solution to the environment and the climate crisis through a democratic reduction of economic throughput and universal satisfaction of social needs and a high quality of life without depending on increased growth. An area where there is lacking research is the area of use of space in urban areas both related to housing as well as public and private green space and especially the role of urban planning in providing sustainable needs. This paper explore two sets of empirical material related to Swedish citizens ideas on how to live more sustainable with a focus on housing and access to green space. The empirical analyses start with qualitative data from

11 deliberative forums on sustainable needs satisfaction, with emphasis on policies targeted at respecting the upper and lower boundaries of a “safe and just operating space” for economic and social development. The qualitative data are then triangulated with quantitative data from a representative survey, which was constructed based on the policy suggestions from the forums, hence allowing for an exploration of their popularity in the Swedish population as a whole. The paper concludes that there is a need to refocus and redesign the urban planning process to include the needs of a citizens and deliberative forums and such forums can create the basis for new more sustainable and urban policies.

Buch-Hansen, H, Koch, M & I Nesterova forthcoming *Deep Transformations: A Theory of Degrowth*. Forthcoming: Manchester University Press.

Referenser

Brundtland G 1987 Report of the World Commission on Environment and Development. Our common future. Oxford: Oxford University Press.

Buch-Hansen H & M Koch 2019 Degrowth through income and wealth caps? Ecological Economics: <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2019.03.001> (in press).

Büchs M & M Koch 2017 Postgrowth and Wellbeing: Challenges to Sustainable Welfare. London: Palgrave Macmillan.

Büchs, M, N Bardsley & S Duwe 2011 Who bears the brunt? Distributional effects of climate change mitigation policies, *Critical Social Policy* 31 (2): 285-307.

Concialdi P 2018 What does it mean to be rich? Some conceptual and empirical issues European Journal of Social Security 20(1): 3-20.

Constanza R, L Daly et al 2016 Modelling and measuring sustainable wellbeing in connection with the UN Sustainable Development Goals Ecological Economics 130: 350-355.

Davis A, D Hirsch & M Padley 2014 A Minimum Income Standard for the UK in 2014. York: Joseph Rowntree Foundation.

Dietz R & D O'Neill 2013 Enough Is Enough. Building a Sustainable Economy in a World of Finite Resources. San Francisco: Berrett-Koehler Publishers.

Di Giulio A & D Fuchs 2014 Sustainable Consumption Corridors: Concept, Objections, and Responses Gaia 23: 184-192.

Doyal L & I Gough 1991 A Theory of Human Need. Basingstoke: Macmillan.

Druckman A & T Jackson 2010 The Bare Necessities: How Much Household Carbon Do We Really Need? *Ecological Economics* 69: 1794-1804.

Emilsson, K 2022 Support for sustainable welfare? A study of public attitudes related to an eco-social agenda among Swedish residents. PhD thesis: Lund University.

Gough I 2017a Heat, Greed and Human Need: Climate Change, Capitalism and Sustainable Wellbeing. Cheltenham: Edward Elgar.

Gough I 2017b Recomposing Consumption: Defining Necessities for Sustainable and Equitable Well-being *Philosophical Transactions of the Royal Society* 375, DOI: 10.1098/rsta.2016.0379.

Guillén-Royo M 2016 Sustainability and Wellbeing: Human-scale Development in Practice. London: Routledge.

Haberl, H, Wiedenhofer, D Virág, D Kalt, G, Plank, B, Brockway, P, Fishman, T, Hausknost, D, Krausmann, F, Leon-Gruchalski, B, Mayer, A, Pichler, M, Schaffartzik, A, Sousa, T, Streeck, J & Creutzig, F 2020 A Systematic Review of the Evidence on Decoupling of GDP, Resource Use and GHG Emissions, Part II. *Environmental Research Letters* 15(6): 065003.

Hickel, J & Kallis, G 2020 Is Green Growth Possible? *New Political Economy* 25(4): 469-486.

Hirvilammi T, S Laakso, M Lettenmeir & S Lähteenoja 2013 Studying Well-Being and its Environmental Impacts: A Case Study of Minimum Income Receivers in Finland *Journal of Human Development and Capabilities* 14: 134-154.

IPCC 2022 Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel of Climate Change. Cambridge: Cambridge University Press.

Jolibert C, J Paavola & F Rauschmayer 2014 Addressing Needs in the Search for Sustainable Development: A Proposal for Needs-Based Scenario Building Environmental Values 23: 29- 50.

Khan, J., Emilsson, K., Fritz, M., Koch, M., Johansson, H. & Hildingsson, R. 2023 Ecological ceiling and social floor: public support for eco-social policies in Sweden. *Sustainability Science* 18: 1519–1532.

Koch, M (2022) Social policy without growth: Moving towards a sustainable welfare state. *Social Policy and Society* 21(3): 447-54.

Koch, M & Mont, O (eds) 2016 Sustainability and the Political Economy of Welfare. London: Routledge.

Koch, M, Lindellee, J & Alkan-Olsson, J 2021 Beyond the growth imperative and neoliberal doxa: Expanding alternative societal spaces through deliberative citizen forums on needs satisfaction'. *Real-world Economics Review* 96: 168-183.

Koch, M, Büchs, M & Lee, J 2023 Towards a New Generation of Social Policy: Areas of Convergence between Sustainable Welfare and the IPCC. *Politiche Sociali/Social Policies* 1/2023: 27-42.

Lamb WF & JK Steinberger 2017 Human Well-being and Climate Change Mitigation *WIREs Climate Change* 2017 8(5): e485.

Lee, J, Koch, M & Alkan-Olsson, J 2023 Deliberating a Sustainable Welfare-Work Nexus, *Politische Vierteljahresschrift* (German Political Science Quarterly), 10.1007/s11615-023-00454-6.

Lindellee, J, Alkan Olsson, J & Koch, M (2021) Operationalizing sustainable welfare and co-developing eco-social policies by prioritizing Human Needs. *Global Social Policy* 21(2): 328-332.

Max-Neef M 1991 *Human Scale Development: Conception, Application and Further Reflections*. London: The Apex Press.

O'Neill D, AL Fanning, WF Lamb & JK Steinberger 2018 A good life for all within planetary boundaries *Nature Sustainability* 1: 88-95.

Parrique, T, Barth, J, Briens, F, Kerschner, C, Kraus-Polk, A, Kuokkanen, A, & Spangenberg, J. H. 2019 *Decoupling debunked: Evidence and arguments against green growth as a sole strategy for sustainability. A study edited by the European Environment Bureau EEB*.

Raworth K 2017 *Doughnut Economics* London: Random House Business Books.

Simonsen J & T Robertson 2013 *Routledge International Handbook of Participatory Design*. London: Routledge.

Storms B, T Goedemé, K Van den Bosch & K Devuyt 2013 Towards a common framework for developing comparable reference budgets in Europe *ImPROvE Working Paper* 13/02, Herman Deleeck Centre of Social Policy: University of Antwerp.

Bilagor

- Administrativa bilaga
- Vetenskapliga artiklar